

Hög tid att införa flytträtt för våra tjänstepensioner

I september 2012 överlämnade Livförsäkringsutredningen sitt förslag om utvidgad och lagstadgad flytträtt för pensionsförsäkringar till regeringen. Utredningen har utrett frågan om hur pensionssparare bättre ska kunna samla och överblicka sina pensionsförsäkringar, såväl privata försäkringar som kollektivavtalade tjänstepensioner. Utredningen föreslår tyvärr inte full flytträtt för alla typer av pensionsförsäkringar – men förslaget är en bra början, och det är hög tid att riksdag och regering reformerar denna omoderna del av sparmarknaden. Den självreglering för ökad flytträtt för pensionsförsäkringar som regeringen efterlyste 2007 har inte skett. Flytträtt är en helt nödvändig reform av fyra uppenbara skäl:

1. Många sparare är inlåsta i dåliga tjänstepensionslösningar och betalar för höga avgifter för undermålig förvaltning.

2. Dagens situation innebär obalans i rättigheter – spararna är maktlösa mot förvaltarna.

3. Fribreven där hundratusentals sparares pensioner sakta äts upp av fasta avgifter. Utredningen uppskattar att över 1 000 miljarder kronor ligger inlåsta i fribrev.

4. De svenska tjänstepensionerna är i otakt med samhällsutvecklingen.

Pensionssystemet har under de senaste decennierna förändrats mot ökat ansvar för individen, både att avgöra storleken på sitt totala sparande inför pensionen, men också hur kapitalet ska förvaltas under tiden som pensionen tjänas in. Samtidigt har tjänstepensionen ökat i betydelse för individens ekonomiska standard efter pensioneringen.

I omvärlden har stora förändringar skett på både finans-

marknaderna och i arbetslivet. Individerna har blivit mer rörliga på arbetsmarknaden. Globaliseringen av kapitalmarknaderna har accelererat, skatteregler har förändrats, nya produkter på sparmarknaden har uppstått.

Tjänstepensionssystemet har dessvärre inte utvecklats i takt med omvärlden. Varje avtalsområde på arbetsmarknaden har sina egna pensionsavtal, och mellan dem finns ingen samordning eller flytträtt. Alla som bytt jobb och till exempel gått mellan privat och offentlig verksamhet, eller förflyttat sig från LO:s privata avtalsområde till TCO:s område, har tvingats avsluta sin pensionsförsäkring och starta en ny på det nya jobbet.

Många förvärvsarbetande som hunnit vara verksamma 20–30 år på arbetsmarknaden och växlat jobb och avtalsområde flera gånger har till slut sitt pensionssparade utspjutt i ett antal avslutade försäkringar – så kallade fribrev – inte sällan i dyra och otidsenliga sparformer. Där ligger de inbetalda pengarna låsta och äts upp av höga avgifter. Spararnas maktlöshet är total – och pensionsbolagen behöver inte serva fribrevskunderna eftersom pengarna är inlåsta i bolaget. Fribrevsproblemet omfattar flera hundratusen sparare. Utredningen uppskattar att över 1 000 miljarder kronor ligger inlåsta i fribrev.

Vad utredningen föreslår är att flytträtt som ett första steg ska införas för fribrev där premieinbetalningen avslutats därför att anställningen upphört. Det är ett rimligt första steg mot ökad konsumentmakt, och möjliggör för spararen att samla sina gamla försäkringar i en ny lösning. Dock bör alla fribrev, oavsett hur de uppkommit, omfattas av flytträtt.

FLYTTRÄTT GER ÖKAD KONKURRENS, STARKARE KONSUMENTER OCH ÖKAD TRYGGHET

Flytträtt fyller tre viktiga funktioner. Den ökar tryggheten eftersom alla sparare får möjlighet att samla och överblicka sitt pensionssparande inför pensioneringen. Den möjliggör för informerade kunder att göra bättre och mer relevanta val. Slutligen leder flytträtten till ökad konkurrens som tvingar bolagen att se över sina produkter, sänka avgifterna och bli bättre på att informera sina kunder.

Flytträtt gör det också möjligt för pensionssparare att välja inriktning på hur kapitalet ska förvaltas. Till exempel så är det sannolikt att socialt ansvarstagande och etiska sparnalternativ skulle gynnas av flytträtt eftersom det skett en tydlig värderingsförändring mot att pensionskapital ska bidra till en mer hållbar samhällsutveckling.

STÄRKT KONSUMENTSKYDD VID FLYTT KAN INFÖRAS DIREKT

Vi anser att ett nytt och tydligt regelverk måste på plats för att garantera att kunderna behandlas rätt vid flytt. Den flytträtt som infördes 2007 bör per omgående kompletteras med ett regelverk som tvingar försäkringsbolagen att agera mer kundorienterat vid pensionsflytt. En fungerande flytträtt förutsätter fyra grundläggande principer:

- Avgiftstak. Flyttavgifter måste vara låga och ha ett tak.
- Krångeltak. Att flytta pensionsförsäkring ska vara lika lätt som att byta bank eller bolån. Kunden ska inte behöva agera mellanhand i handläggningen av en flytt. Det är till exempel orimligt att en arbetsgivare man lämnat för många år sedan ska behöva godkänna en flytt.
- Maxtid för flytt. Det ska inte behöva ta ett halvår att genomföra ett byte.
- Rättvis och tydlig värdering av det kapital som man får flytta med sig från en traditionell försäkring.

FINNS FLYTTRÄTT I NÅGOT ANNAT LAND?

I Norge, Danmark och Finland har olika former av flytträtt införts. Eftersom såväl arbetsmarknad som försäkringsmarknad fungerar annorlunda än i Sverige är det svårt att dra några entydiga slutsatser – annat än att moderna pensionssystem går mot full flytträtt. I England har den nuvarande regeringen vidtagit kraftfulla åtgärder. Ansvarig minister har konstaterat att det är först när pensionskapitalet uppgår till mer än en årslön som försäkringstagaren börjar engagera sig. För att öka medborgarnas intresse och engagemang planerar man att införa en statlig flyttcentral för fribrev under 10 000 pund (cirka 100 000 kr) där spararna ska kunna slå ihop dessa för att få överblick och kostnadskontroll. Fribreven (pots) i England ska följa med individen (pot follows member) för att möjliggöra engagemang och åtgärder.

Det brittiska exemplet är intressant och förtjänar att studeras närmare.

TRE VANLIGA INVÄNDNINGAR MOT FLYTTRÄTT

1. Innebär inte flytträtt brott mot avtalsrätten och risk för rovdrift på spararna?

Med rätt regelverk kommer flytträtten tvärtom att stärka spararna. Utöver bankerna och de flesta pensionsbolag så har såväl Konsumentverket som Konkurrensverket bifallit utredningens förslag i sina remissvar. En lagstiftad flytträtt bör kombineras med ett förbud mot s.k. up-front provisioner i linje med finansinspektionens förslag. Den pågående utredning som tittar starkt konsumentskydd i samband med finansiell rådgivning bör också överväga den brittiska modellen, där man förbjudit samförsäljning, en metod som bankerna anklagas för att använda för att driva in pensionspremier.

De som är emot flytträtten hävdar att de företräder konsumenterna när de vill fortsätta att hålla pensionsspararna inlåsta i sina lösningar. Vi vågar påstå att deras motstånd mot flytträtt ytterst är en fråga om makt. Påståendet att flytträtt är ett brott mot parternas rätt att teckna avtal är en felsyn: pensionspengarna tillhör individerna, inte deras arbetsgivare, oavsett vem som slutit avtalet.

2. Riskerar inte flytträtt att utlösa en osund flytträttskarusell?

All erfarenhet av flytträtt på andra områden, även inom de upphandlade tjänstepensionssystemen (som har flytträtt inom avtalet) visar att det är en liten andel av kapitalet som flyttas. Erfarenheter från t ex Norge visar att även om bara en liten del av kapitalet flyttas, så är den möjligheten uppskattad. Det viktiga är att blotta risken för utflytt håller bolagen "på tå" och tvingar fram ett mer kundorienterat beteende.

3. Är det inte tekniskt och finansiellt omöjligt med flytträtt för traditionella livförsäkringar?

De senaste åren har flera ömsesidiga livbolag ombildats till vinstutdelande bolag, och i den processen har man tillämpat modeller för att värdera enskilda individers livförsäkringar. Därmed finns det fullt tillämpliga och godkända beräkningsmodeller som kan användas vid flytt. Sedan 2007 har dessutom nytecknade försäkringar i såväl ömsesidiga som vinstutdelande bolag flytträtt, och det fungerar bevisligen.

AVSKAFFA DET SISTA RESERVATET PÅ SPARMARKNADEN!

Flyttförbudet inom tjänstepensionen är det sista reservatet på finansmarknaden. Det är idag en självklarhet att kunna byta sakförsäkringsbolag om man är missnöjd med avgifter eller service. Och ingen skulle komma på tanken att införa ett förbud för bankkunder att byta bank.

Det är nu hög tid att regering och riksdag ställer sig på pensionsspararnas sida, agerar på Livförsäkringsutredningens förslag och inför en fungerande flytträtt.

